

ÖDEME EMRİ TEBLİĞ ÜZERİNE MÜKELLEFLERİN HAKLARI VE SORUMLULUKLARI

Ayşe GINALI*

I-GİRİŞ

Asıl olan amme alacağının vadesinde ödenmesi olmakla birlikte vadesinde ödenmeyen alacağın cebren tahsil ve takip edilmesi 6183 sayılı Amme Alacaklar Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ödeme emrinin tebliği ile başlamaktadır.

II-ÖDEME EMRİNİN İÇERİĞİ

6183 sayılı Kanunun 55. maddesine göre;

Amme alacağını vadesinde ödemeyenlere 7 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir “ödeme emri” ile tebliğ olunur.

Ödeme emrinde borcun asıl ve ferilerinin mahiyet ve miktarları, nereye ödeneceği, müddetinde ödemediği veya mal bildiriminde bulunmadığı takdirde borcun cebren tahsil ve borçlunun mal bildiriminde bulununcaya kadar üç ayı geçmemek üzere hapis ile tazyik olunacağı, gerçeğe aykırı bildirimde bulunduğu takdirde hapis ile cezalandırılacağı kayıtlı bulunur.

Ayrıca malı olmadığı yönünde bildirimde bulunan borçlunun bu bildirim ile birlikte veya bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde;

- En son kanuni ikametgah ve iş adreslerini,
- Varsa devamlı mükellefiyetleri bulunan diğer tahsil dairelerini ve amme idarelerini ve bunlardaki hesap ve kayıt numaralarını bildirmek ve nüfus kayıt suretini vermek mecburiyetinde oldukları aksi halde bu vazifeleri makul bir özre dayanmadan yerine getirmeyenlerin elli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı bildirilir.

* Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı Kurumlar Vergi Dairesi Müdürlüğü Vergi Dairesi Müdür Yardımcısı

Madde metninde yer almamakla birlikte, borçlunun hukukunu koruma açısından ödeme emrinde, ödeme emrine karşı hangi sürede hangi yargı merciine başvurulabileceğine de yer verilmiştir.

Gecikme zammı, asıl alacağın ödeme gününe kadar işleyeceğinden asıl alacak için düzenlenen ödeme emrinde gecikme zammının gösterilmesi mümkün değildir. Ancak ödeme emrinde “Ayrıca Gecikme Zammı da Alınacaktır” ibaresine yer verilerek mükellef bu konuda bilgilendirilir.

III-ÖDEME EMRİNİN TEBLİĞİ

Cebren tahsil ve takip işlemleri ödeme emrinin tebliği ile başlayacağı için tebliğ usul ve esaslarına dikkat edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ödeme emirlerinin borçlulara 213 sayılı VUK hükümlerine göre tebliğ edilmesi esastır. Ancak ödeme emri tebliğinin ilgili kanunda belirtilen tebliğ usullerine uyulmakla birlikte gerekli görülen hallerde postada oluşabilecek gecikme ve tebliğ imkansızlıklarının önlenmesi icra takiplerinin geciktirilmemesi ve amme alacağını vadesinde ödemeyen borçlulara ilişkin cebri takip ve tahsil işlemlerinin daha hızlı yürütülebilmesi için yapılacak tebliğlerde 213 sayılı Kanunun 107.madde hükmü gereği posta yoluna başvurmadan memur eliyle de tebliğ yapılması mümkündür. Bu şekilde yapılan tebliğ mükellefleri borçlarından kısa zamanda haberdar ederek ödenecek olan gecikme zammının daha düşük miktarlar oluşturması açısından da önem arz etmektedir.

Ancak 6183 sayılı Kanunun 55. maddesine göre VUK’nun tebliğ hükümleri haricinde belediye hududu dışındaki köylerde ikamet eden borçlulara ödeme emirleri muhtarlıkça tebliğ olunur. Ödeme emirlerini muhtarlığa tevdi tarihinden itibaren 15 gün içinde tebligat yapılmadığı takdirde ödeme emirleri tebliğ edilmemiş olan borçluların isimleri ödeme emri hükmü ve mahiyetindeki bir “ödeme cetveline” alınarak borçlular borçlarını ödemeye veya mal bildiriminde bulunmaya çağırılırlar.

Ödeme cetveli köy ihtiyar kurulu kapısına bir örneği de köyde herkesin görebileceği umumi bir mahalle 10 gün müddetle asılmak suretiyle tebliğ olunur ve cetvelin asıldığı köy muhtarlığınca münadi (tellallık- bir şeyi duyurmak için çarşı pazarda veya bulunulan yerin meydanında yüksek sesle bağırma) vasıtasıyla ilan olunur. Cetvel asılırken ve indirilirken keyfiyet

muhtarlıkça bir tutanakla tespit edilir. Cebren tahsil ve takip ödeme emrinin tebliği veya ödeme cetvelinin indirilmesi tarihinde başlamış olur.

IV-ÖDEME EMRİNE TEBLİĞİNE KARŞI MÜKELLEFİN ÖDEVLERİ

1-) Ödeme Emri İle Tebliğ Edilen Borcu Ödeme;

Mükellefin cebri icra işlemleri ile karşı karşıya gelmemeleri için ödeme emrinin tebliğinden itibaren 7 gün içinde borçlarını ödemeleri gerekmektedir.

Ayrıca mükelleflerin vergi borçlarını daha kolay ödeyebilmeleri için 6183 sayılı Kanunun 41.maddesinde özel ödeme şekilleri belirlenmiş ve mükelleflere borçlarını vergi dairelerinin haricinde bankalar aracılığıyla, kredi kartı kullanmak suretiyle, postaneler vasıtasıyla veya çizgili çek kullanmak suretiyle ödenmesine olanak sağlanmıştır.

2-) Mal Bildiriminde Bulunulması;

Kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlu 7 gün içinde borcunu ödemek veya mal bildiriminde bulunmak zorundadır.

Ancak mal bildirimini mutlaka bir mal bildirilmesini ifade etmez. Haczedilebilecek malı olmayan borçluların malları olmadığını bildirmeleri de mal bildirimini hükmündedir.

Mal bildirimini amme borçlusunun amme alacağını karşılayacak miktarda gerek kendi elindeki gerekse üçüncü şahıslar elindeki menkul ve gayrimenkul malları ile alacak ve haklarının; nev'ini, mahiyetini ve miktarını veya malı olmadığını ve yaşayış tarzına göre geçim kaynakları ile buna nazaran borcunu ne şekilde ödeyebileceğini tahsil dairesine yazılı veya sözlü olarak beyan etmesidir.

Asıl olan borcu karşılayacak miktarda mal bildiriminde bulunmaktır. Mal bildirimini servet beyanı olmadığından borcuna yetecek miktarda mal bildiren amme borçlusunun daha fazla bildirmeye zorlanması mümkün değildir. Borçlu mal bildiriminde gösterdiği malların değerini de bildirmek zorundadır. Ancak değeri bildirilen malın borcu karşılayıp karşılamayacağını kararını tahsil dairesi verir. Yapılan değerlendirme sonucunda mal-

ların borcu karşılamayacağına veya haciz ve satışının çok güç olacağına kanaat getirilirse mükelleften ilave bildirim de istenebilir.

Tahsil dairesi alacağını borçlunun mallarının haczi ve satışı suretiyle tahsil etmek istediği takdirde mutlaka borçlunun mal bildirimindeki mallarını haczetmek mecburiyetinde değildir. Çünkü 6183 sayılı Kanunun “haciz” başlıklı 62.maddesine göre tahsil dairesi mal bildirimini dışında kendisi tarafından tespit edilen malları da mal bildirimindeki mallarla birlikte veya onlara tercihan haczedebilir. Burada tahsil dairesince dikkat edilmesi gereken nokta yine aynı madde hükmüne göre hem borçlunun hem de alacaklı amme idaresinin menfaatlerini mümkün olduğunca korumak zorunluluğudur. Bu nedenle de borca yetecek alacak garanti edildikten sonra borçlunun mağdur edilmemesi gerekmektedir.

i-Mal Bildiriminde Bulunulmaması Durumunda; 6183 sayılı Kanunun 60. maddesine göre kendisine ödeme emri tebliğ edildiği halde 7 gün içinde borcunu ödemeyen ve mal bildiriminde de bulunmayan mükellef hakkında mal bildiriminde bulununcaya kadar ve bir defaya mahsus olmak ve üç ayı geçmemek üzere hapsen tazyik talebinde bulunulur. Hapsen tazyik talebi İcra Tetkik Mercii Hakiminin kararıyla Cumhuriyet Savcılığınca yerine getirilir.

Hapsen tazyik kararı verilebilmesi için; ödeme emri ile tebliğ edilen borcun vade tarihinden itibaren bir yıl geçmemiş olması ile birlikte mükellefe tebliğ edilen ödeme emrinin (tebliğ tarihinin) vergi dairesi kayıtlarına girdiği tarihten itibaren üç ay içinde İcra Tetkik Mercii Hakimliğine bildirilmesi gerekmektedir.

Madde metninde bir defaya mahsus olmak üzere derken mükellefe tebliğ edilen her bir ödeme emri üzerine mal bildiriminde bulunulmaması durumunda uygulanır. Yani bir şahsa aynı yıl içinde değişik borçlar için ayrı ayrı ödeme emirleri tebliğ olunması halinde her bir ödeme emri için ayrı ayrı mal bildiriminde bulunulması gerekmektedir aksi halde her bir ödeme emri ile talep edilen borç için ayrı ayrı hapsen tazyik kararı alınır.

Hapsen tazyik mal bildiriminde bulununcaya kadar uygulanacağı için borçlunun süresi geçtikten sonra veya hapis tazyik kararı çıktıktan sonra ya da hapisle tazyik edildikten sonra da mal bildiriminde bulunması durumunda hapsen tazyik işlemi uygulanmaz veya uygulanmışsa mükellef serbest bırakılır.

Mükellefin tüzel kişi olması durumunda ödeme emri tüzel kişilik adına düzenlenmekle birlikte mal bildiriminde bulunma yükümlülüğü kanuni temsilciye ait olduğundan hapsen tazyik kararları bu yükümlülüğü yerine getirmeyen kanuni temsilciler hakkında uygulanır.

ii-Gerçeğe Aykırı Mal Bildiriminde Bulunulması Durumunda;Mal bildirimini gerçeğe aykırı şekilde bildiren mükellefler veya yaşayış tarzları mal bildirimine uymayanlar 6183 sayılı Kanunun 111.maddesi hükmüne göre üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

iii-Mal Edinme ve Artmalarının Bildirilmemesi Durumunda; Ödeme emri tebliği üzerine süresinde mal bildiriminde bulunmakla birlikte bildirimde malı olmadığını bildiren veya borca yetecek kadar mal göstermemiş olan mükellefler sonradan edindiği malları ve gelirindeki artışları yine 6183 sayılı Kanunun 61. maddesi gereği edinme ve artma tarihinden başlayarak 15 gün içinde vergi dairesine bildirmek zorundadır. Bu bildirim süresi içinde yapmayan mükellefler vergi alacağının tahsilini engellemiş veya zorlaştırılmış olduğu sebebiyle yine aynı Kanunun 112. maddesine göre bir seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

iv-Borçlu Mükellefe Ait Ellerinde Bulundurdıkları Malların Bildirilmemesi Halinde:6183 sayılı Kanunun 55.maddesinin son fıkrasına göre borcunu vadesinde ödemeyen mükelleflere ait malları elinde bulunduran üçüncü şahıslardan bu malları 7 gün içinde bildirmeleri istenir. Bu süre içinde yapılan talebe rağmen ellerinde bulundurdıkları malları bildirmeyenler hakkında aynı kanunun 113.maddesine göre altı aya kadar hapis cezası uygulanır.

Yukarıda Kanunun 111,112,113.maddelerinde belirtilen suçlar alacaklı vergi dairelerinin bulunduğu yerdeki en büyük memurunun (defterdar veya vergi dairesi başkanı) ihbarı üzerine Cumhuriyet Savcılığı tarafından takip edilir. Ayrıca bu suçlar bir tüzel kişiliğin idare ve muamelelerini görme sırasında işlenmiş ise ceza tüzel kişiliğin ortaklarından, mümessil ve vekillerinden, tasfiye memurlarından, idare meclisi reis ve azasından, murakıp ve müfettişlerinden veya müstahdemlerinden muameleyi yapmış olanlar hakkında uygulanır.

IV-ÖDEME EMRİ TEBLİĞİNE KARŞI MÜKELLEFİN HAKLARI

1-)Tecil ve Taksitlendirme Talebinde Bulunulması

Amme borcunun vadesinde ödenmesi veya haciz tatbik edilmesi veya yahut haczedilmiş malların paraya çevrilmesi mükellefi çok zor durumda bırakacaksa 6183 sayılı kanunun 48. maddesindeki şartlara uymak koşuluyla mükellef tarafından tecil ve taksitlendirme talep edilebilir. Bu nedenle kendisine ödeme emri tebliğ edilen mükellef vadesinde ödeyemediği borçları için ilgili vergi dairesinden tecil ve taksitlendirme talebinde de bulunabilir.

Ancak burada atlanılmaması gereken nokta tecil ve taksitlendirme talep edilmesi halinde bunun tecile yetkili makamlar tarafından zorunlu olarak yapılması gereken bir işlem olmadığıdır. Tecile yetkili makamın talebi yerinde görmesi dahilinde ve mükellefin de kanunda belirtilen şartları yerine getirmesi neticesinde tecil ve taksitlendirmeden faydalanılabilir.

2-) Ödeme Emrine Dava Açılması

6183 sayılı Kanunun “ödeme emrine itiraz” başlıklı 58.maddesinde kendisine ödeme emri tebliğ olunan mükellef ;

- Böyle bir borcun olmadığı,
- Borcun kısmen ödendiği,
- Borcun zamanaşımına uğradığı,

gerekçeleriyle tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde vergi mahkemesinde dava açabilir. Ayrıca vergi mahkemesi kararlarının mükellef aleyhine sonuçlanması durumunda mükellef isterse bir üst yargı mercii nezdinde itiraz veya temyiz talebinde de bulunabilir.

Ödeme emrine dava açma gerekçeleri madde hükmü ile sınırlı hale getirilmiştir. Bunun en önemli nedeni tahsil edilmesi gereken safhaya gelen alacağın sürüncemede bırakılmadan en kısa sürede tahsilinin sağlanmasına yöneliktir. Bunun bir göstergesi de dava açma süresinin 7 gün gibi kısa bir süre olmasıdır.

i-Böyle Bir Borcun Olmadığı Yönündeki İddialar:Kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlunun böyle bir borcunun olmadığını iddia edebilmesi için, borcun hukuken hiç doğmaması ya da borç doğduktan sonra tamamen ödenmesi veya başka bir nedenle ortadan kalkmış olması gerekmektedir.

ii-Borcun Kısmen Ödendiği Yönündeki İddialar: Bu gerekçe ile borçlu borcun varlığını kabul etmekte ancak borcun ödeme emri ile talep edilen tutar kadar olmadığını ileri sürerek dava açma hakkını kullanma yoluna gitmesine olanak sağlanmıştır.

iii-Borcun Zamanaşımına Uğradığı Yönündeki İddialar: Zamanaşımı kanunlarda belirlenmiş olan belli bir sürenin geçmesi nedeniyle bir hakkın elde edilmesi veya bir hakkın kaybedilmesidir. 6183 sayılı Kanunun 102.maddesi amme alacağının vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren 5 yıl içinde tahsil edilmemesi durumunda zamanaşımına uğrayacağını ayrıca para cezalarına ait zamanaşımının hususi kanunlarındaki hükümlere göre uygulanacağını 103 ve 104. maddelerinde ise tahsil zamanaşımının kesilmesi ve işlememesi durumları açıklanmıştır. İlgili maddelerdeki hususlara da dikkat edilerek borcun zamanaşımına uğradığı yönündeki iddia ile dava açma yoluna gidilmesi gerekir.

iv-Dava Açılmasında Önemli Noktalar;

Tahsilat işlemlerine karşı açılan davalar tahsil işlemlerini durdurmaz, bunlar hakkında yürütmeyi durdurulması istenebilir. Bu nedenle de ödeme emrine karşı açılan davalar da yargı mercilerince yürütmeyi durdurma kararı verilmediği müddetçe borçlu tarafından borç tutarı kadar vergi dairesine teminat gösterilmiş olsa dahi takip ve tahsil işlemleri durmayacağından **“yürütmeyi durdurma talepli “** dava açılması kendileri açısından daha doğru olacaktır.

Tüm bunların yanı sıra yine 58.maddesinde “itirazında tamamen veya kısmen haksız çıkan borçludan, hakkındaki itirazın reddolunduğu miktardaki amme alacağı %10 zamlı tahsil edilir“ denilmektedir. Bu hükme göre ödeme emrine dava açan borçlunun tamamen veya kısmen haksız çıkması sonucunda haksız çıkılan tutar üzerinden ve kararın kesinleşmesi sonucu ayrıca %10 zam alınacaktır. Bu nedenle ödeme emrine dava açacak olan mükellefin maddenin bu hükmünü dikkate alarak dayanaktan yoksun ve geçerli bir gerekçe olmadığı müddetçe dava açmaması yerinde olur.

Ödeme emri ile istenen alacağın tamamına dava açılması durumunda mal bildiriminde bulunma süresi ilk derece mahkemesinin nihai kararına kadar uzamaktadır. Açılan davanın kısmen ya da tamamen borçlu aleyhine sonuçlanması durumunda borçlunun ayrıca bir bildirim beklemeksizin ret kararının kendisine tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde ret olunan tutar kadar mal bildiriminde bulunması gerekmektedir. Bunun yanında davanın devamı sırasında yürütmenin durdurulması kararı verilmediği sürece takip ve tahsil işlemleri devam edeceğinden vergi dairesince borcu karşılayacak miktarda mal haczi yapılmış ise mükellefin dava sonucunda ayrıca mal bildiriminde bulunmasına gerek bulunmamaktadır.

Ancak ödeme emri ile takip edilen borcun bir kısmına dava açılması durumunda, dava konusu yapılmayan borç kısmı için ödeme emrinin tebliğinden itibaren 7 gün içinde mal bildiriminde bulunma yükümlülüğü vardır. Dava açılmayan kısım için herhangi bir süre uzatımı söz konusu değildir.

V- SONUÇ

Tahsilat ile ilgili usul ve esasların belirlendiği 6183 sayılı AATUHK kanun borçlu bulunan mükelleflerin borçlarını ödeme aşamasındaki ve ödedikten sonraki durumlarını da göz önünde tutarak kamu alacağını ödemekle mükellef olanlara ödemeye ilgili kolaylıklar göstermektedir. Bununla beraber aynı kanun hükümleri yine kamu alacağını emniyet altına da alarak kolay ve seri bir şekilde tahsil etmeyi amaçlamaktadır. Çünkü vergi alacağının uzunca bir süre mükellefin üzerinde bırakılması amme hizmetlerini de sekteye uğratmak anlamına gelmektedir. Toplumsal refahın artırılabilmesinin nedenlerinden biri de vergi gelirlerinin adalet, tarafsızlık ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde toplanması ile mümkündür.

KAYNAKÇA

T.C.Yasalar (21.07.1953). **6183 sayılı AATUHK**. Ankara:Resmi Gazete (8469 sayılı).

Maliye Bakanlığı (30.06.2007).**seri:A sıra no:1 no’lu Tahsilat Genel Tebliği**. Ankara:Resmi Gazete (26568 sayılı)